

Kuluttajahintojen seuranta –YKHI

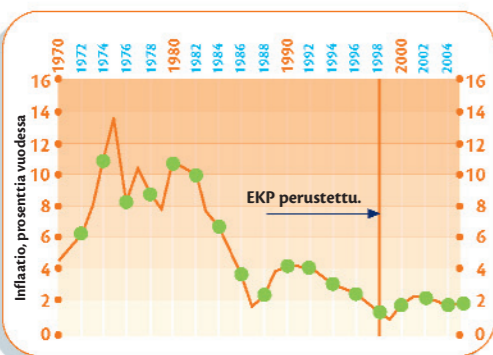
Kuluttajahintaindeksi on taloudellinen indikaattori, jonka tarkoituksena on mitata kotitalouksien tavaroista ja palveluista maksamien hintojen muutoksia. Euroalueen indeksiä käytetään yhdenmukaistettua kuluttajahintaindeksiä YKHI:tä. Euroalueen kansalliset tilastotoimistot kirjaavat kuukausittain tiettyjen tuotteiden ja palvelujen kuluttajahinnat yhdenmukaistetuilla menetelmin, ja nämä hinnat muodostavat hintakorin. Hintakoria varten tehdään kuukausittain yli miljoona hintahavaintoa. Kori sisältää yli sata tuotetta tai palvelua, joita painotetaan sen mukaan, kuinka suuren osan kotitalouksien kuukausimenoista ne muodostavat. Esimerkkejä on taulukossa. Euroopan yhteisöjen tilastotoimisto Eurostat laatii näiden tietojen pohjalta koko euroalueen YKHI:n. Kuluttajahintaindeksiä käytetään muun muassa eläketason, sosiaaliturvatuoksien ja asuntojen vuokrien säätämiseen (eli indeksiin sitomiseen). YKHI:llä on tärkeä merkitys rahapolitiikan ohjauksessa, koska Euroopan keskuspankki arvioi euroalueen hintavakautta pääasiassa sen avulla.

YKHI:n pääryhmät	Ryhmien sisältö	Painotus
Elintarvikkeet ja alkoholitomat juomat	Leipä ja viljatuotteet, vihannekset jne.	15,4
Alkoholi ja tupakka	Viini, olut jne.	4,1
Vaatus ja jalkineet	Asusteet, jalkineiden korjaus jne.	7,4
Asuminen	Asumisvuokra, sähkö jne.	15,0
Kotitalouskoneet	Matot, kalusteet, kodinkoneet jne.	7,7
Terveydenhoito	Lääkkeet, hammashoito jne.	4,1
Liikenne	Auton varaosat, junaliput jne.	15,3
Viestintä	Puhelinlaskut jne.	2,8
Vapaa-aika ja kulttuuri	Musiikki-instrumenttien korjaus, puutarhakasvit jne.	9,5
Koulutus	Kirjat jne.	1,0
Hotelli- ja ravintolapalvelut	Ravintolat, kahvilat jne.	9,5
Muut palvelut	Kampaamot ja parturiliikkeet, kotivakuutus, sosiaalinen suojele jne.	8,2
Totale		100,0

Euroopan keskuspankki ja euro

Euroopan keskuspankki (EKP) laatii euroalueen rahapolitiikan ja toimii riippumattomasti hintavakauden ylläpitämiseksi. EKP ja kansalliset pankit ohjaavat euroalueen peruskorkoja tarkkailemalla hintainflaatiota kuukausittaisen YKHI:n avulla. Peruskorot määrittävät lainakustannukset ja näin ollen vaikuttavat paljon mutta viipeellisesti hintoihin ja inflaatioon. EKP on asettanut vuosi-inflaation tavoitteeksi hieman alle 2 prosenttia YKHI:llä mitattuna. Tämä on optimaalinen inflaatioprosentti, jonka avulla euroalueen talous pystyy saamaan täyden hyödyn vakaudesta. Talous- ja rahaliitto sekä EKP ovat onnistuneet ohjaamaan hintainflaatiota niin, että se on pysynyt vakaasti noin 2 prosentissa tammikuusta 1999 lähtien, jolloin EKP aloitti toimintansa. Tämä taso on selvästi alhaisempi kuin edellisillä vuosikymmenillä (ks. kaavio). Euro tuo myös muita, suoria etuja kansalaisille.

Yhtenäisvaluutan ansiosta hintoja voidaan vertailla koko euroalueella, mikä lisää kilpailua ja pitää hinnat alhaisina. Lisäksi matkustaminen on helpottunut ja halventunut, koska valuutanvaihtokulut ovat jääneet pois.

Lähde: Tiedot on koottu Eurostatin ja EKP:n tiedoista.

Lisätietoja:

- Euroopan komission talouden ja rahoituksen pääosasto
http://europa.eu.int/comm/economy_finance/index_en.htm
- Euroopan yhteisöjen tilastotoimisto Eurostat
<http://europa.eu.int/comm/eurostat/>
- Euroopan keskuspankki
<http://www.ecb.int/>
- Euroopan komissio
http://europa.eu.int/comm/index_en.htm
- Euro
<http://europa.eu.int/euro>

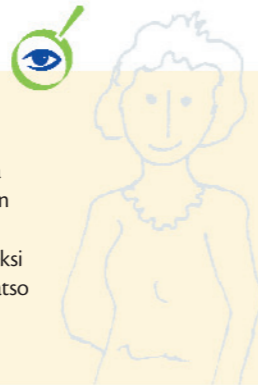

Onko euron käyttöönotto nostanut hintoja?

Käsitykset ja todellisuus

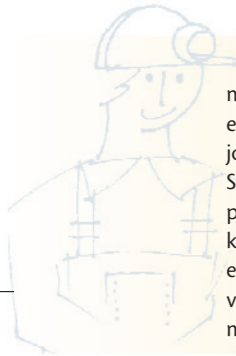

Hintoja vakauttavalla alhaisella inflaatiolla on tärkeä merkitys, koska se kannustaa pitkäaikaiseen investointiin, joka puolestaan edistää talouskasvua. Alhainen inflaatio myös lisää sosiaalista yhteenkuuluvuutta estämällä varallisuuserojen kasvua. Näistä syistä hintavakauden ylläpitäminen on asetettu Euroopan unionista tehdystä sopimuksesta talous- ja rahaliitto EMU:n pää tavoitteeksi. Euroopan keskuspankki (EKP) onkin hintavakauden säilyttämiseksi asettanut euroalueen optimaaliseksi inflaation tavoitteeksi noin 2 prosenttia (katso viimeisen sivun kappale **Euroopan keskuspankin inflaatiotavoite**).

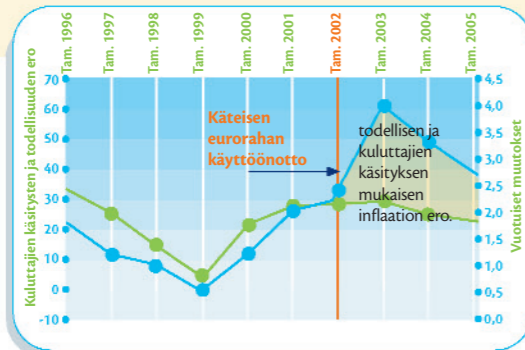
Ennen eurosetelien ja -kolikkojen käyttöönottoa

ja sen jälkeen muodostetusta yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI) mukaisesta hintakorista ilmenee, että joidenkin tuotteiden ja palvelujen hinnat ovat nousseet poikkeuksellisen paljon. Esimerkiksi joidenkin ravintoloiden, kahviloiden ja parturi-kampaamojen hinnat ovat nousseet huomattavasti. Sama koskee auton- ja talonkorjausta sekä liikunta- ja virkistyspalveluja. Eniten hinnat ovat nousseet paikallisissa lähipalveluissa, joissa kilpailu on vähäistä. Hinnannousujen voidaan katsoa johtuvan euron käyttöönotosta, koska osa pienistä liikkeistä näyttää hyödyntäneen tilaisuuden nostaa hintoja eurosetelien ja -kolikkojen käyttöönoton yhteydessä. Sitä vastoin monet muut hinnat ovat pysyneet vakaina tai laskeneet edelleen. Esimerkiksi tietokoneiden, valokuvaus- ja stereolaitteiden ja monien muiden tehdastuotteiden hintojen lasku johtuu osaksi tekniikan halpenemisestä.

Poikkeukselliset hinnannousut ovat koskeneet monia pieniä

tuotteita ja palveluja, joita ostetaan usein. Päivittäiset pienet käteisostot vaikuttavat ihmisten käsityksiin hintainflaatiosta enemmän kuin harvemmin tehtävät ostot, kuten uuden tietokoneen hankinta tai vakuutus- ja vuokratulot. Pienet käteisostot vaikuttavat kuitenkin muita ostoja vähemmän elinkustannuksiin, koska ne muodostavat vain pienen osan YKHI-korista. Silti ihmisten käsitys euron käyttöönoton jälkeisestä hintojen noususta vastaa enemmän usein ostettavien tuotteiden ja palvelujen hintainflaatiota kuin koko YKHI-korin hinnannousua. Tämä osoittaa, että vaikka yleinen käsitys euron käyttöönoton jälkeisestä laajamittaisesta hintojen noususta on ymmärrettävä, hintojen nousu on todellisuudessa jäänyt melko rajalliseksi ja vaikuttanut kokonaiselinkustannuksiin vain vähän.

Lähde: komission yksiköt

Kaavio 1
Todellisen ja kuluttajien käsityksen mukaisen inflaation ero.

—●— kuluttajien käsityksen mukainen inflaatio.
—●— todellinen inflaatio.

Ovatko elinkustannukset kasvaneet euron käyttöönoton jälkeen?

1 Nousivatko hinnat, kun euro otettiin käyttöön?

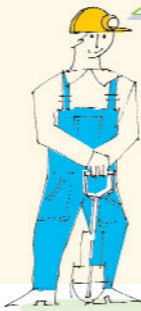
Osa hinnoista nousi, mutta miltei joka vuosi hintoja nostaa vallitseva inflaatio, joka ei liity euron käyttöönottoon. Hinnat nousivat vuonna 2002 eli käteisen euron käyttöönottovuonna keskimäärin 2,3 prosenttia, mikä oli saman verran kuin edellisvuonna. Näin ollen 100 euroa vuonna 2001 maksanut kattava valintamyymälän ostoskori maksoi keskimäärin 102,3 euroa vuonna 2002.

2 Onko euron käyttöönotto vaikuttanut siihen, että nykyiset hinnat ovat entistä korkeammat?

On vaikuttanut, mutta vain vähän. Eurosetelien ja -kolikkojen käyttöönotosta johtuva keskimääräinen kuluttajahintojen nousu muodosti arviolta vain 0,1–0,3 prosenttiyksikköä vuoden 2002 normaalista 2,3 prosentin inflaatiosta. Jos siis valintamyymälän 100 euron ostoskorin hinta nousi keskimäärin 2,3 euroa, enintään 30 senttiä noususta johtui euron käyttöönotosta. Jäljelle jäävä hinnannousu johtui muista seikoista.

3 Nämä ovat vain keskimääräisiä hinnannousuja. Mitä on tapahtunut todellisille hinnoille?

Jotkin yksittäiset hinnat ovat nousseet melko paljon, mutta suurin osa hinnoista on pysynyt ennallaan ja osa niistä on laskenut. Käteisen euron käyttöönotosta johtuvat hinnannousut vaihtelevat toimialoittain. Esimerkiksi elintarvikkeiden hinnat ja verot eivät ole nousseet euron käyttöönoton vuoksi, mutta autonkorjauksen, huustenleikkauksen ja joidenkin muiden palvelujen hinnat ovat. Hinnannousut ovat keskittyneet pieniin paikallismyymälöihin ja -palveluihin, jotka pystyivät nostamaan hintojaan euron käyttöönoton yhteydessä, vaikka niitä pyydettiin olemaan tekemättä niin. On tärkeää tiedostaa, että käteisen euron käyttöönotto

4 Miksi ihmiset kuitenkin näyttävät olevan sitä mieltä, että euron käyttöönotto on nostanut hintoja?

on kasvattanut inflaatiota ja elinkustannuksia vain vähän useimpien euroalueen kansalaisten kannalta. poikkeuksellisen paljon, kun käteinen euron käyttöönotto on tuonut huomattavia hinnannousuja. Kuluttajien mielipidetutkimukset osoittavat tämän selvästi. Todellisuudessa hinnannousut on kuitenkin mielletty paljon todellista hintainflaatiota suuremmiksi jopa sellaisissa maissa, joissa inflaatio on hidastunut. Ihmisten käsitys perustuu siihen, että joidenkin usein ostettavien halpojen tuotteiden hinnat nousivat

5 Millä keinoilla on pyritty estämään perusteettomia hinnannousuja ja mitä tulevaisuudessa voidaan tehdä?

Valmistauduttaessa käteisen euron käyttöönottoon Euroopan komissio ja kansalliset viranomaiset ryhtyivät **toimiin hinnannousujen tarkkuuden varmistamiseksi**. Ne pyrkivät yhdessä keskuspankkien, kuluttajajärjestöjen ja vähittäiskaupan kanssa estämään tarkoitukselliset hinnankorotukset. Esimerkiksi hintojen pyöristäminen pyrittiin estämään jakamalla moniin kaappoihin yhden ja kahden euron kolikoita. Toimet olivat erittäin tehokkaita, sillä perusteettomat hinnannousut rajoituivat paikalliskaappoihin ja -palveluihin, jotka eivät kuulu kansallisten tai koko toimialaa koskevien sopimusten piiriin ja joilla on vain vähän paikallista kilpailua. Kun euro otetaan käyttöön muissa jäsenvaltioissa, ongelmallisiin toimialoihin kiinnitetään erityistä huomiota tarkoituksellisten hinnankorotusten estämiseksi.

Onko euron käyttöönotto nostanut hintoja? Käsitukset ja todellisuus

Euroopan komissio seuraa säännöllisesti tiettyjen

päivittäistavaroiden kuluttajahintoja, jotka muodostavat niin sanotun hintakorin. Euroopan yhteisöjen tilastotoimisto Eurostat puolestaan laatii euroalueen yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin YKHI:n (katso viimeisen sivun kappale Kuluttajahintojen seuranta ja YKHI). YKHI:n muutokset osoittavat muutoksia kuluttajahintainflaatiosta. Kuluttajahintainflaatio oli YKHI-korilla mitattuna 2,3 prosenttia vuonna 2002, jolloin eurosetelit ja -kolikot otettiin käyttöön. Kuluttajahintojen nousu johtui tuolloin kuitenkin pitkälti tuontiöljyn hinnannoususta, tupakkaverojen korotuksesta ja siitä, että joidenkin elintarvikkeiden hinnat nousivat huonojen säiden ja tuotantoeläinten terveyttä koskevien pelkojen vuoksi. Vuoden 2002 hintainflaatiosta, joka oli 2,3 prosenttia, vain 0,1–0,3 prosenttiyksikköä johtui euron käyttöönotosta.

Todellisten hintojen lisäksi komissio seuraa myös

ihmisten käsityksiä hintainflaatiosta. Yhteensä 20 000:lta kuluttajalta EU:ssa kysytään joka kuukausi, ovatko päivittäistavaroiden hinnat heidän mielestään nousseet vai laskeneet. Tämän yhdenmukaisen kuluttajatutkimuksen ja todellisen hintainflaation vertailu (ks. kaavio) osoittaa, että kuluttajien inflaatiokäsitykset vastasivat monen vuoden ajan todellista hintainflaatiota. Sen sijaan euron käyttöönoton jälkeen käsitykset eivät ole enää vastanneet todellisia hinnannousuja, sillä kuluttajat ovat pääsääntöisesti yliarvioineet todellisen inflaation.

Muita toimia olivat kaupan hintojen

ilmoittaminen sekä kansallisena valuuttana että euroina ennen euron käyttöönottoa ja sen jälkeen hintavertailumahdollisuuden tarjoamiseksi kuluttajille, kuluttajia suosivaa hinnoittelukäytäntöä koskevien sopimusten tekeminen teollisuuden kanssa sekä laajat yleisön tiedotuskampanjat. Toimet olivat tehokkaita, mutta lähinnä vain suuret tukkumyyjät ja valintamyymäläketjut osallistuivat niihin täysipainoisesti. Sen sijaan paikalliskauppoja ja -palveluja ei onnistuttu tavoittamaan yhtä hyvin.